

ZÁCHRANNÉ PROGRAMY A ZÁCHRANNÉ STANICE

Záchranné programy zvláště chráněných druhů

Problematika záchranných programů je upravena v Zákoně o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. K ochraně zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů zajišťují všechny orgány ochrany přírody záchranné programy s cílem vytvořit podmínky umožňující takové posílení populací těchto druhů, které by vedlo ke snížení stupně jejich ohrožení. Pro některé ohrožené druhy fauny a flóry totiž není územní a legislativní ochrana dostatečná k jejich zachování v naší přírodě. Záchranné programy jsou však finančně, organizačně i personálně velmi náročné a jejich realizace je smysluplná pouze po splnění mnoha konkrétních podmínek formulovaných Stálým výborem Bernské úmluvy a Mezinárodním svazem ochrany přírody – IUCN. Zanedbání těchto pravidel má většinou za následek neúspěšný výsledek programu.

Záchranné programy jsou chápány jako dočasné projekty, jejichž smyslem je kombinací různých typů opatření dosáhnout zvýšení populace dotčeného druhu nad úroveň ohrožení vyhynutím. Tato úroveň se u jednotlivých druhů liší v důsledku různého typu rozšíření zbytkových populací, ekologie druhu, typu a síly vlivu ohrožujících faktorů apod. Záchranný program je po dosažení stanovených kvantitativních cílů ukončen. Může být ukončen ale také v případě jeho neúspěšnosti (vyhynutí druhu) nebo jeho nefunkčnosti prokázané v průběhu řešení. Záchranné programy představují komplex aktivních opatření, který kombinuje opatření ex situ (záchranné chovy a vypouštění, resp. pěstování v kultuře a vysazování) s in situ ochranou. Základem ochrany in situ je ochrana biotopů dotčeného druhu, obnova vhodného prostředí a odstraňování rizikových faktorů, které v oblasti současného nebo potenciálního výskytu druhu působí. Zajištění dostatečné rozlohy biotopů v odpovídající kvalitě je klíčovou podmínkou každého záchranného programu. Nezbytnou součástí záchranných programů je důkladný monitoring populací druhu a efektu realizovaných zásahů, a to před, v průběhu i po ukončení realizace naplánovaných opatření.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR byla pověřena Ministerstvem životního prostředí koordinací přípravy a realizace záchranných programů pro kriticky a silně ohrožené druhy rostlin a živočichů. Snahou obou institucí je připravovat kvalitní a

odborně podložené programy, které budou mít vysokou pravděpodobnost dosažení cíle, tedy zachování druhu pro naši přírodu.

Nástrojem nutným pro efektivní proces rozhodování je také aplikovaný výzkum. Důležitou částí je rovněž výchova, osvěta a informování veřejnosti, ale i různých zájmových skupin. Principy fungování záchranných programů, stejně jako seznam nových kandidátů pro zpracování programů shrnuje Koncepce záchranných programů a programů péče zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů v České republice přijatá Ministerstvem životního prostředí v roce 2014.

Záchranné programy jsou dvojího druhu, a to **vlastní záchranné programy** určené pro druhy ohrožené vyhynutím a **programy péče** pro druhy, které nejsou ohroženy vyhynutím bezprostředně, ale patří k tzv. „konfliktním druhům“ (dochází u nich ke konfliktům, působí ekonomické škody i jiné střety s lidskými zájmy, a proto je nutné věnovat pozornost zajištění udržitelnosti jejich výskytu na našem území jak z hlediska rozsahu škod, tak rizika nárůstu jejich pronásledování v důsledku konfliktů). Oba typy programů jsou připravovány obdobným způsobem a jsou i podobně zajišťovány organizačně, liší se pouze v typu navrhovaných opatření.

PŘIJATÉ ZÁCHRANNÉ PROGRAMY V ČR

- Pro perlorodku říční (*Margaritifera margaritifera*) od roku 2000, aktualizace 2013
- Pro sysla obecného (*Spermophilus citellus*) od roku 2008
- Pro užovku stromovou (*Zamenis longissimus*) od roku 2008
- Pro hnědáka osikového (*Euphydrias maturna*) od roku 2011

PŘIPRAVOVANÉ ZÁCHRANNÉ PROGRAMY

- Drop velký (*Otis tarda*)
- Ropucha krátkonohá (*Epidalea calamita*)
- Krasec dubový (*Eurythyrea quercus*)
- Modrásek hořcový (*Phengaris alcon*)
- Modrásek černoskvřinný (*Phengaris arion*)
- Okáč jílkový (*Lopinga achine*)
- Raroh velký (*Falco cherrug*)

„PŘIJATÉ PROGRAMY PÉČE“

- Vydra říční (*Lutra lutra*) od roku 2009
- Bobr evropský (*Castor fiber*) od roku 2013

„PŘIPRAVOVANÉ PROGRAMY PÉČE“

- Velké šelmy – rys, vlk, medvěd

Cílem je zajištění dlouhodobé existence vlka, medvěda a rysa jako volně žijících druhů na území České republiky při současné minimalizaci hospodářských škod a konfliktů působených těmito velkými šelmami.

Záchranné stanice pro handicapované živočichy

Péče o handicapované živočichy

Pro účely zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, se **záchrannou stanicí** rozumí zařízení, které na konkrétně vymezeném území působnosti zajišťuje komplexní péči o všechny živočichy dočasně neschopné přežít ve volné přírodě s cílem navrátit je do přírody, živočichům trvale neschopným přežít ve volné přírodě poskytuje, je-li to vhodné a účelné vzhledem k jejich zdravotnímu stavu, odpovídající dlouhodobou péči, poskytuje informace o příčinách ohrožení a vhodných způsobech ochrany živočichů a může spolupracovat při provádění opatření k předcházení zraňování nebo úhynu živočichů. Každý, kdo se ujal živočicha neschopného v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně nebo trvale přežít ve volné přírodě, povinen zajistit jeho nezbytné ošetření, nebo ho za tímto účelem předat provozovateli záchranné stanice.

Záchrannou stanicí lze provozovat pouze na základě rozhodnutí Ministerstva životního prostředí o **povolení k provozování záchranné stanice**. Označení „záchranná stanice“ může používat pouze ten, kdo je držitelem **platného povolení k provozování stanice**.

Ministerstvo životního prostředí vede přehled záchranných stanic a zveřejňuje jej způsobem umožňujícím dálkový přístup, může z vlastního podnětu, na návrh provozovatele záchranné stanice nebo na návrh orgánu státní správy změnit nebo zrušit povolení k provozování záchranné stanice a dále stanoví prováděcím právním

předpisem bližší podmínky pro držení živočichů v záchranných stanicích, zejména s ohledem na možnost zapojení těchto živočichů zpět do volně žijících populací a způsob péče o živočichy.

Vyhláška č. 316/2009 Sb., o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchranných stanicích (vyhláška o handicapovaných živočiších) pak stanovuje bližší podmínky pro držení živočichů v záchranných stanicích. Podmínkou držení těchto živočichů je, že nesmí docházet k nadměrnému kontaktu s člověkem, přirozenými predátory a s jedinci domestikovaných druhů, je nutné zajistit krmení odpovídající potravou, odchov mláďat nejlépe zajistit u adoptivních rodičů v záchranné stanici, při odchovu dodržovat přirozenou sociální strukturu, prostředí musí co nejvíce odpovídat přirozeným podmínkám a před vypuštěním do volné přírody musí být náležitě připraveni.

Ochrana handicapovaných živočichů v záchranných stanicích je upravena v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Dle § 14b Ochrana handicapovaných zvířat, je každý, kdo se ujal handicapovaného zvířete, povinen zajistit péči o ně nebo předat toto zvíře záchranné stanici, popřípadě oznámit místo jeho nálezu záchranné stanici. Chovatel, který poskytuje soustavnou nezbytnou péči handicapovaným zvířatům, je povinen vytvářet podmínky pro zachování jejich fyziologických funkcí a biologických potřeb, a to zejména vybavením prostor pro handicapovaná zvířata, předcházet jejich únikům, mít **osvědčení o odborné způsobilosti osoby odpovědné za péči o handicapovaná zvířata**, udělené příslušným orgánem ochrany zvířat, nebo zajistit, aby péči o handicapovaná zvířata zajišťovala osoba s tímto osvědčením, pokud se jedná o záchrannou stanici a dodržovat podmínky chovu handicapovaných zvířat, vybavení a minimální velikost prostor pro handicapovaná zvířata, stanovené prováděcím právním předpisem. Dále osoba, která provozuje záchrannou stanici, je povinna stanovit alespoň 1 osobu odpovědnou za péči o handicapovaná zvířata, která musí **úspěšně absolvovat odborný kurz a získat osvědčení o odborné způsobilosti osoby odpovědné za péči o handicapovaná zvířata** a tato osoba musí poučit další osoby, které provádějí činnosti související s chovem a péčí o handicapovaná zvířata, tak aby uvedené činnosti prováděly kvalifikovaným způsobem. Osoba, která provozuje záchrannou stanici, je povinna uchovávat osvědčení o odborné způsobilosti osoby odpovědné za péči o handicapovaná zvířata a vést dokumentaci o poučení osob, které provádějí činnosti související s chovem a péčí o handicapovaná zvířata, uchovávat ji od doby zahájení činnosti těchto osob

související s chovem a péčí o handicapovaná zvířata, a to ještě po dobu 3 let od ukončení této činnosti).

Vyhláška 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu upravuje podmínky pro chov handicapovaných zvířat, vybavení a minimální velikost prostor pro handicapovaná zvířata.

Zdroje:

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Vyhláška č. 316/2009 Sb., o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchranných stanicích (vyhláška o handicapovaných živočiších)

Vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu

Ministerstvo životního prostředí ČR

www.mzp.cz

Agentura ochrany přírody a krajiny

<http://www.ochranaprirody.cz/>

Záchranné programy

<http://www.zachranneprogramy.cz/index.php?docId=2223>